

URUČENA NAGRADA „ALEKSANDAR I. SPASIĆ“

Krajem svake kalendarske godine u Udruženju književnih prevodilaca Srbije (UKPS), u Francuskoj 7, svečano se dodeljuju nagrade za posebna prevodilačka ostvarenja u raznim književnim žanrovima. Tako je 27. novembra, osmi put, dodeljena nagrada „Aleksandar I. Spasić“ za najbolji prevod humanistike u razdoblju 2011-2013. Prema odluci žirija, ovu bijenalnu nagradu dobila je anglistkinja Ljiljana Nikolić za prevod dela *Dva kraljeva tela* (sa podnaslovom: *Studija o srednjovekovnoj političkoj teologiji*) Ernsta Hartviga Kantorovica, izdavač »Fedon«, Beograd, 2012.

Ova značajna prevodilačka nagrada ustanovljena je 1997. godine za najbolji prevod nekog značajnog dela iz oblasti humanistike i esejistike (filozofije, historiografije, sociologije, antropologije, etike, estetike, teorije umetnosti itd.) sa svih jezika na srpski. Nagrada je ponela ime Aleksandra Spasića, inače, veoma istaknutog prevodioca u toj oblasti, a osnovana je na predlog porodice Spasić i uz podršku njegovog matičnog udruženja. Na taj način se uspešno čuva uspomena na ovog našeg prerano preminulog, istaknutog prevodioca i svestranog poslenika u mnogim oblastima kulture, a ujedno se stimulišu prevodioci značajnih dela iz oblasti društvenih nauka sa stranih jezika na srpski.

U vreme kada u domaćoj javnosti još ne postoji jasno izražena svest o značaju prevodilaštva za nacionalnu kulturu, kada profesiju ozbiljno nagrizaju nebriga i zlovolja društva i moćnih pojedinaca, redovno dodeljivanje jedne ovakve nagrade iz fonda porodice Spasić ohrabruje mnoge poslenike ove drevne, a još uvek nedovoljno poznate i priznate profesije. Osnivanje nagrade, dakle, bilo je izraz želje da se podrži dostojanstvo dobrog prevođenja, ali i da se – nasuprot opštoj bolesti kratkog pamćenja – očuva građanska svest o značaju kulturnog kontinuiteta za jednu nacionalnu sredinu i potvrdi nezamenljiva uloga vrsnih prevodilaca, kao nezaobilaznih nosilaca i prenosilaca na planu kulture (nem. Kulturträger), kao nosilaca međunarodnog transfera ideja, saznanja i boljeg upoznavanja sa stranim stvaraocima i nacionalnim kulturama, gde prevodioci odvajkada figuriraju kao mostovi sporazumevanja i saradnje.

Da bi došao do što potpunijih podataka i stekao što obuhvatniji uvid u odgovarajuću izdavačku produkciju, žiri se poslužio katalogom Narodne biblioteke, sajtovima najvećih izdavačkih kuća sa prikazom dvogodišnje proizvodnje knjiga iz oblasti humanistike, obratio se javnosti oglasom u štampi, pismenim pozivom zamolio izdavače da svojim izdanjima sudeluju u konkursu, oslonio se na prikaze u medijima i preporuke stručnjaka i kolega. Tako dobijeni uzorak od više desetina knjiga mogao se smatrati reprezentativnim za datu svrhu. Korišćena su izdanja 14 izdavača, od čega njih pet iz Vojvodine, gde se humanistika posebno neguje. Žiri se trudio da i ovaj put očuva svoju tradicionalnu principijelnost i dobronamernost. Sve je odluke doneo u atmosferi objektivne kolegijalne saglasnosti.

U izveštaju žirija se ističe da je bilo mnogo dobrih prevoda koji su zasluživali priznanje, ali postoji samo jedna nagrada. To svedoči o odgovornom stavu naših vodećih izdavača prema objavljivanju prevoda iz oblasti društvenih nauka, ali i o poštenom pristupu prevodilaca radu na ovakvim delima. Naime, ova oblast traži veoma obrazovane i iskusne prevodioce, tako da ovde nema foliranja i ošljarenja – ovde se odmah vidi ko je pravi profesionalac, a ko nabeđeni prevodilac

hobista. Tu je i dosta brojna čitalačka publika, koja sa sve većom pažnjom u humanistici traži odgovore na mnogobrojna pitanja savremenog sveta.

Dalje se ističe da je prevodilac imao da prevede jednu preobimnu, skrupuloznu naučnu studiju, prepunu zahtevnih podataka svake vrste i jedno literarno štivo pisano bogatim intelektualnim i lako ironičnim stilom, dakle spoj besprekornog naučnog oglada i uzbudljivog istorijskog romana. Ljiljana Nikolić se najpre mesecima pripremala da pristupi prevođenju *Dva kraljeva tela*. Morala je da istraži mnoge činjenice iz istorije, filozofije, teologije, prava, koje se odnose na dato podneblje i vreme i da ih na odgovarajući način valorizuje u prevodu. Sâmo prevođenje je potom potrajalo, doduše ne deset godina koliko je trebalo Kantorovicu, ali zaceo veoma dugo. Pošto je savladala materijalnu građu i prevodu obezbedila pouzdanost i tačnost, Ljiljana Nikolić je – zahvaljujući svom znanju, iskustvu i nepogrešivom osećaju za lep jezik – dala tekstu i odgovarajući literarni izraz koji pleni čitaoca, prenoseći tako i drugu bitnu dimenziju Kantorovicevog dela.

Filozof i istoričar Ernst Kantorovic (1895–1963) je aristokratski nastrojen nemački Jevrejin, koji je u svojim mlađim danima bio prijemčiv na nemačku romantičnu mitomaniju. U tom duhu borio se u Prvom svetskom ratu, pomagao u gušenju pobune komunista u Nemačkoj, a u biografiji cara Fridriha II veličao romantične nacionalne ideale. No, grubost nacističke realnosti, koja je nastupila dolaskom Hitlera na vlast, ohladila je ovog mladog istoričara i navela ga da se 1934. iz akademske karijere povuče u privatnost i da 1938. emigrira u Sjedinjene Države, gde će na nekoliko univerzitetima (Berklj, Prinston) ostvariti zavidnu naučnu karijeru (kao filozof i istoričar srednjovekovne političke istorije i političke teologije) i provesti ostatak života.

Na tragu ideje o organskom jedinstvu srednjovekovne crkvene i društvene zajednice, on u svojim delima, pre svega u obimnoj studiji, opremljenoj ogromnim naučnim aparatom, *Dva kraljeva tela* (1957), razmišlja o pojmu vladara kao otelovljenju religijskog ideala organskog modela društva. U ovom remek-delu političke filozofije, pravne teorije i historiografije, on istražuje kako su teolozi, istoričari i poznavaoi crkvenog prava u srednjem veku razumevali funkciju i ličnost kralja, kao i samu ideju kraljevske vlasti u korporativnom i organičkom smislu. Rekonstruišući neke vizije o organskoj celini vladar-država, kojima su bili skloni srednjovekovni milioici, Kantorovic opisuje ličnost evropskog monarha kao jedinstven spoj religijske i pravne tradicije, iz kojeg je potekao koncept dvojnosti vladareve ličnosti kao spoja žive osobe i apstraktnog otelovljenja ukupne zajednice, odnosno, spoja prirodnog i političkog tela. Kao čovek, kralj je prolazno i propadljivo ljudsko biće, a kao vladar, on je predstavnik Božjeg zakona na zemlji, čime prevazilazi zemaljsko i predstavlja nepropadljiv simbol božanske funkcije. Kraljevo političko telo, koje ima nesumnjivu nadmoć, svojom neprikosnovenošću poništava svako moguće nesavršenstvo telesnog tela koje bi mu moglo naškoditi i, u slučaju smrti tog tela, samo se od njega odvaja i prebacuje na sledeće prirodno telo, obezbeđujući tako kontinuitet monarhije. Postojeća izreka to sažeto kaže, „Kralj je umro, živeo kralj!“ Ovakvo ulaženje u tajne srednjovekovne političke teologije ukazalo je na činjenicu da se vladar *de facto* bio odvojio od naroda, što je nove izdanke nekih ustavnih oblika upravljanja državom – parlament, na primer – nagnalo da počnu iznalaziti simbolička sredstva kojima će za sebe osvojiti veći deo sudelovanja u državnoj upravi. Kantorovicevi naučni nalazi sasvim su relevantni i za naše vreme, jer ni danas nisu retki primeri vladara koji sebe smatraju Božjim izaslanicima sa pravom beskonačnog nasleđivanja. Uz to, zanimanje za Kantorovica sa svoje strane je podstakao i savremeni razvoj društvene istorije, posebno kulturne antropologije.

Z. Jovanović